

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 15 mars 1929 kl. 11 f. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående den efter krisåren tillämpade allmänna lönepolitikens inverkan på jordbrukets ekonomi m. m.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 299, har herr *Carlström* hemställt, att riksdagen ville besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt de nyligen tillsatta sakkunniga för utredning av jordbrukets ekonomiska läge m. m. att i samband med den igångsatta utredningen söka klarlägga, vilken inverkan den efter krisåren av stat, kommun och enskilda utanför jordbruket tillämpade lönepolitiken haft på jordbrukets ekonomi, samt tillika undersöka de grunder, på vilka levnadskostnadsindex vilar och hur denna står i förhållande till livsmedelsindex. *Motionen.*

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Föreliggande motion hänför sig till ett område, inom vilket ett omfattande utredningsarbete nyligen igångsatts, sedan 1928 års riksdag därom gjort framställning till Kungl. Maj:t. Med anledning av två inom andra kammaren nämnda år väckta motioner (II: 384 och II: 397) anhöll nämligen riksdagen i skrivelse nr 375 till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge samt angående åtgärder, som kunde och borde vidtagas i syfte att höja jordbrukets ekonomiska bärkraft därhän, att förutsättningar skapades för att jordbrukets arbetare måtte komma i åtnjutande av förbättrade levnadsvillkor. *Utskottet.*

I skrivelsen framhöll riksdagen bl. a., att såsom ett led i utredningsarbetet orsakerna till jordbrukets betryckta läge borde klarläggas, dels i den mån de kunde avläsas i de räkenskapsresultat från svenska jordbruk, som hopbragts på uppdrag av lantbruksstyrelsen och under en följd av år publicerats, och dels i den mån de kunde genom andra undersökningar fastställas. Riksdagen förmodade, att den pågående utredningen om tullsystemets verkningar därvidlag kunde bli av visst värde. Uppmärksamheten borde även fästas vid importens inverkan i konkurrensavseende. Likaså borde undersökas i vad mån bristen på planmässighet i ansträngningarna att tillvarataga den svenska marknadens möj-

ligheter för avsättning av jordbrukets alster kunde bidra till svårigheterna för jordbruksnäringen. Och slutligen vore en undersökning av huru exportmöjligheterna utnyttjats och vad som härvidlag bruste en angelägenhet av stor vikt.

I vad fråga gäller klarläggandet av *orsakerna* till jordbrukets betryckta läge framhöllos sålunda i riksdagens nyssnämnda skrivelse vissa områden, som borde göras till föremål för undersökning. Det i nu föreliggande motion framställda yrkandet går ut på, att åt de sakkunniga, vilka den 20 december 1928 på grund av berörda riksdagsskrivelse jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t av statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet tillkallats för verkställande av utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge m. m., skulle uppdragas att därvid till behandling upptaga ytterligare ett par frågor av största vikt för ett fullständigt klarläggande av förevarande spörsmål. Motionären vill sålunda hava utrett, huruvida den efter krisåren tillämpade lönepolitiken för andra befolkningsgrupper än de vid jordbruket anställda menligt återverkat på jordbruksnäringens ekonomi därigenom, att den medfört förhållandevis högre priser på andra förnödenheter och nyttigheter än livsmedel och sålunda varit orsak till att levnadskostnadsindex numera ligger på en icke oväsentligt högre nivå än livsmedelsindex.

Det torde icke kunna förnekas, att lönesättningen på vissa områden av näringslivet och inom den kommunala och statliga förvaltningsverksamheten kan komma att få en konstlad karaktär, som ej har sin grund i lagen om tillgång och efterfrågan. För jordbrukets utövare torde däremot nämnda lag vara i allt väsentligt bestämmande för priserna på lantbrukets produkter. Skillnaden mellan den ersättning, jordbrukets arbetare erhålla för sitt arbete, och de löner, som andra befolkningsgrupper betinga sig för sitt, är också påtaglig och har väsentligt ökats under de senare åren.

Utskottet hyser därför i likhet med motionären den uppfattningen, att den utanför jordbruket tillämpade lönepolitiken är en faktor av mycket stor betydelse jämväl för jordbrukets vidkommande och att på grund härav frågan om denna lönepolitiks art och verkan bör ägnas allvarlig uppmärksamhet vid den påbörjade utredningen rörande jordbrukets ekonomiska läge m. m. De för nämnda utredningsarbete lämnade direktiven hava visserligen fått en så vid avfattning, att det måhända icke är uteslutet, att utredningen kan komma att omfatta jämväl förevarande spörsmål, trots att uttrycklig föreskrift därom icke lämnats. Men frågan synes dock utskottet vara av sådan vikt, att riksdagen — i syfte att utesluta möjligheten av att frågan icke ägnas tillbörlig uppmärksamhet — bör ingå med framställning till Kungl. Maj:t med anhållan, att berörda direktiv kompletteras i här förevarande hänseende.

Då utskottet sålunda funnit sig böra tillstyrka den föreliggande motionen, har utskottet ingalunda förbisett, att möjligheterna torde vara mycket små att genom den åsyftade utredningen kunna vinna rättelse i eventuellt påvisbara missförhållanden i här berörda avseende. Men utskottet hyser dock samtidigt

den förhoppningen, att en undersökning av ifrågavarande spörsmål åtminstone bör kunna leda till en klarare uppfattning om det ekonomiska sambandet mellan olika näringar och företag. Därigenom kan måhända även vinnas en vidgad förståelse mellan de olika intressegrupperna, vilket i sin tur skulle kunna bidra till att det mål uppnås, för vilket fjolårets riksdag uttalade sig, då den begärde en utredning avseende åtgärder "i syfte att höja jordbrukets ekonomiska bärkraft därhän, att förutsättningar skapas för att jordbrukets arbetare må komma i åtnjutande av förbättrade levnadsvillkor."

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt de för verkställande av utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge m. m. tillkallade sakkunniga att vid fullgörandet av sitt uppdrag söka klarlägga, vilken inverkan den efter krisåren av stat, kommuner och enskilda utanför jordbruket tillämpade lönepolitiken haft på jordbrukets ekonomi, samt tillika undersöka de grunder, på vilka levnads-kostnadsindex vilar och hur detta står i förhållande till livs-medelsindex.

Stockholm den 15 mars 1929.

På utskottets vägnar:

ELOF LINDBERG.

Närvarande: herrar *Lindberg, Sandberg, Wachtmeister, Nordkvist, Andersson* i Löbbo, *Svensson* i Högsjöhult, fru *Nordgren*, herrar *Waldem, Olsson* i Österbo och *Vougt*.

Reservation

av herrar *Lindberg, Andersson* i Löbbo, fru *Nordgren* och herr *Vougt*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort erhålla följande lydelse:

Genom beslut den 18 juli 1928 har Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla utredningsmän för att verkställa utredning angående jordbrukets ekonomiska läge samt angående de åtgärder, som må kunna vidtagas i syfte att höja jordbrukets ekonomiska bärkraft till förbättrande av

deras ställning, som av jordbruket hava sin utkomst. Den 20 december 1928 hava utredningsmännen blivit utsedda. I de av chefen för jordbruksdepartementet för utredningen meddelade direktiven heter det bland annat: "Grunden till den nuvarande ogynnsamma ställningen inom det svenska jordbruket synes mindre vara att hänföra till brister i fråga om handhavandet av jordbrukets skötsel, utan torde huvudsakligen vara att söka på annat håll. Under skilda tider synes olika produktionsfaktorer i samhället göra sig gällande framför andra, varigenom ett tillstånd av bristande jämvikt inträder mellan olika näringar. Sålunda synes i våra dagar jordbruket såsom ekonomisk faktor hava kommit att stå tillbaka i jämförelse med vissa utvecklingskraftiga industrier. Genom större kapitaltillgång, koncentrerad drift och teknisk fulländning samt ej minst genom större förutsättningar för sammanslutning har industrien i allmänhet kunnat bättre hålla uppe priserna på sina produkter och till följd därav giva jämväl sina utövare bättre ekonomiskt utbyte, möjliggörande att i större grad tillgodose även industriarbetarna. — — — Sådana förhållandena för närvarande äro, synes emellertid spørgsmålet om jordbrukets allmänna ställning nu vara det för jordbruket betydelsefullaste. En utredning därutinnan synes mig fördenskull i överensstämmelse med riksdagens förslag böra komma till stånd för att i möjligaste mån klarlägga den väsentliga anledningen till jordbrukets vid en jämförelse med många andra näringar ogynnsamma läge samt överväga åtgärder, i syfte att det må kunna bättre hävda den plats i det ekonomiska systemet, vilken detsamma med hänsyn till sin samhällseliga betydelse bör intaga."

I den föreliggande motionen har motionären hemställt, att åt de ovannämnda sakkunniga (jordbruksutredningen) bör uppdragas, bland annat, att "söka klarlägga vilken inverkan den efter krisåren av stat, kommun och enskilda utanför jordbruket tillämpade lönepolitiken haft på jordbrukets ekonomi". Såsom framgår av ovan citerade delar av de för jordbruksutredningen meddelade direktiven, har jordbruksutredningen erhållit bemyndigande att "i möjligaste mån söka klarlägga den väsentligaste anledningen till jordbrukets vid en jämförelse med många andra näringar ogynnsamma läge". Det synes utskottet själfvallet, att därest "den utanför jordbruket tillämpade lönepolitiken" haft väsentlig inverkan för framskapande av ett ogynnsamt läge för jordbruket, detta kommer att vid utredningen vinna belysning. Enligt vad utskottet har sig bekant, har jordbruksutredningen gått i författning om en undersökning av den allmänna löneutvecklingen under en tidrymd av nära 60 år, och det är alltså uppenbart, att jordbruksutredningen har sin uppmärksamhet fäst vid det av motionären berörda spørgsmålet, vilket utan tvivel är av stor vikt. Vid sådant förhållande synes det utskottet onödigt, att riksdagen om denna sak avlåter skrivelse till Kungl. Maj:t.

Vad därefter beträffar motionärens yrkande om en undersökning jämväl av "de grunder på vilka levnadskostnadsindex vilar och hur detta står i förhållande till livsmedelsindex" finner utskottet, att en sådan undersökning torde vara opåkallad, då material till frågans bedömande redan finnes i socialstyrel-

sens publikationer. Det kan dessutom icke vara lämpligt att belasta en speciell jordbruksutredning med ett utredningsuppdrag som, därest det över huvud taget skulle vara motiverat, väl lämpligen bör tillkomma socialstyrelsen. Jordbruksutredningen synes redan nu ha tillräckligt med arbetsuppgifter utan att ytterligare böra tilläggas en sådan av natur att, såsom i föreliggande fall, sakna större praktiskt värde både för bedömande av jordbrukets ekonomiska läge och för åtgärder till dess förbättrande.

Då utskottet alltså finner sig icke kunna tillstyrka motionen, är det jämväl ur den synpunkten, att utskottet anser det angeläget, att statsmakterna i möjligaste mån söka undvika att utvidga ramen för jordbruksutredningens arbete på sådant sätt, att därav vållas onödigt dröjsmål med förslag till praktiska åtgärder till den betryckta jordbruksnäringens hjälp.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att motionen II: 299 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.
